

טופס סילבוס

מבוא לתרבות חזותית

Introduction to Visual Culture

סמסטר א' תש"פ

2 ש"ס

סוג המסגרת: שיעור

שם המרצה: ד"ר נעמי מאירי-דן

טלפון:

דואר אלקטרוני: meiri@tauex.tau.ac.il

שעות קבלה:

לפי תאום מראש

תיאור הקורס

"ילדעת לראות" (לאונרדו דה וינצ'י);

"ככל שאתה יודע יותר, אתה רואה יותר" (אלדוס האקסלי)

מטרת הקורס היא להקנות מיומנויות תיאור, ניתוח ופרשנות של תרבות חזותית לגילומיה השונים (החל בציור, פיסול ואדריכלות, עבור בצילום, רומנים גרפיים וכרזות פוליטיות וכלה בקליפים, קריקטורות, גרפיטי ושלטי חוצות פרסומיים). אלו לצד אלו ייבחנו המרכיבים הצורניים והתכניים של היצירה, תוך עיון בהקשרים ובנסיבות (הפוליטיים, חברתיים, תרבותיים ו/או אישיים) שבהם היא נוצרה ושאליהם נועדה. אבל, התרבות החזותית תיבחן לא רק בתור מי שמגיבה ל"עולם" או משקפת אותו, אלא גם כמי שמשפיעה עליו ואף בוראת אותו מחדש. נוסף על כך, תינתן הדעת על מקומם של מפענח/צרכן (עצמאי) ושל קריאה (ביקורתית או חלופית) שאינם מחויבים ל"כוונת המחבר". במלים אחרות, שיח "מודרניסטי" ושיח "פוסט-מודרניסטי" יוצגו הן כאופציות מנוגדות הן ככאלו שניתן לשזור ביניהן לצורך פיענוח רב-רבדי של היצירה החזותית. הדיון יחשוף את הסטודנט/ית לתחומי יצירה מגוונים, כמו גם לשדות שיח ומחקר שונים השאולים מדיסציפלינות של מדעי הרוח (דוגמת היסטוריה, תולדות האמנות וספרות) ושל מדעי החברה (דוגמת תקשורת וסוציולוגיה) ומהמתודולוגיות השונות הנקוטות בכל אחת מהן. במהלך הסמסטר ייבחנו האופנים השונים שבהם הצופה קולט מסרים חזותיים – ברמה החושית והתפיסתית, כאחת, על מנת לאפשר לסטודנט/ית (לאדריכלות) לגבש לעצמו הבנה

בתהליכי התבוננות, שתהא בסופו של דבר לא רק מושכלת ומלאה, אלא גם ביקורתית ובעלת פוטנציאל ליצירה עצמאית.

“*The more you know, the more you see*” (Aldous Huxley) – The aim of this course is to acquire skills of description, analysis and interpretation of works of art. Sensual data received in the eye and perceptual information processed in the brain will be examined in order to understand how and why we see and conceive visual messages, in general, and painting, sculpture and architecture, in particular.

דרישות הקורס

נוכחות,
השתתפות,
קריאה (הן במהלך הקורס הן לקראת הבחינה),
בחינה

מרכיבי הציון הסופי

בחינה (שבמסגרתה תיבדקנה גם מטלות הקריאה)

בחינה

בחינת רב ברירה, המבוססת על התבוננות בדימויים חזותיים. בחלק מן השאלות יתבקש הסטודנט לזהות את הדימוי ו/או לנמק את הבחירה שבחר.

נושאי הקורס (נתון לשינויים)

מבוא – מהי תרבות חזותית? על תחום יצירה ושיח ישן/חדש

1. על מוען (יוצר/ פטרוך), נמען (צופה, משתמש, פרשן ומבקר) ומה שביניהם (היצירה החזותית), או: אתר הייצור ואתרי הנצפות
2. על בני הסמכא - בין המוזיאון לרחוב ובין האקדמיה לרשתות החברתיות
3. “It’s a small world” – האמנם? על הגלובאלי, הלוקאלי והגלוקאלי

על הבחנות אפשריות בין “טוב” ל”רע”:

1. יופי אל מול כיעור
2. מחויבות למציאות אל מול התרחקות/התעלמות ממנה
3. ערך אסתטי אל מול ערך אמנותי/עיצובי – “קייטש” ו”יצירת מופת” כמייצגים אפשריים של הקצוות
4. “גבוה” אל מול “נמוך”; ממסדי אל מול חתרני – קווי גבול, אזורי תפר ונתיבי זליגה דו-כיווניים

"ככל שאתה יודע יותר, אתה רואה יותר"; האמנם?

1. על "מעגל התקשורת החזותית" ועל ההבדל שבין תגובה/קליטה חושית לתגובה/קליטה תפיסתית (או בין חישה לתפיסה)
2. על "מות המחבר" ועל קיומן של קהילות פרשניות

המרכיבים הצורניים של יצירת התרבות החזותית (יבחר מדגם מייצג בלבד)

1. קו
2. צבע

המרכיבים התכניים של יצירת התרבות החזותית

1. מבוא : הצפנה ופיענוח
2. תורת הסימנים (signs) והמודל הסמיוטי (Semiotics) – דנוטציה וקונוטציה
3. המודל האיקונוגרפי (Iconography) – על תהליך ההתבוננות : תיאור (השלב הקדם איקונוגרפי), ניתוח (השלב האיקונוגרפי) ופירוש (השלב האיקונוולוגי)
4. על השימוש שהתרבות החזותית עושה במקורות חזותיים :
 - א. סכימה איקונוגרפית
 - ב. סכימה סגנונית
 - ג. יצירה בודדת
 - ד. "מערך תרבותי" כולל

רשימת ספרות – חובה (נתון לשינויים)

- בארט, ר., "הרטוריקה של הדימוי" (1977) (תרגמה : א. פרידלנד), בתוך : ת. ליבס, מ. טלמון (עורכות), *תקשורת כתרבות*, מקראה, כרך א', *טלוויזיה כסביבה של תרבות היום-יום*, תל אביב : האוניברסיטה הפתוחה, 2003, עמ' 259-271.
- פאנופסקי, א., "איקונוגרפיה ואיקונוולוגיה : מבוא לחקר אמנות הרנסנס" (1939) (תרגם מאנגלית ומאיטלקית : א. שטיר), *המדרשה – כתב העת של בית הספר לאמנות, המכללה האקדמית בית ברל*, גיליון 12, 2009, עמ' 69-97.
- Lester, P.M., *Visual Communication – Images with Messages*, Belmont: Wadsworth, 2000, chapter 5 (pp. 48-55).
- Rose, G., *Visual Methodologies – An Introduction to Researching with Visual Materials*, London: Sage, 2012 (3rd Edition) pp. 19-40 ("Towards a Critical Visual Methodology").

- בארת, ר., *מות המחבר* (1967, 1984) (תרגום: ד. משעני), תל אביב: רסלינג, 2005, עמ' 7-18.
בריינקר, מ., *אסתטיקה כתורת הביקורת – סוגיות ותחנות בתולדותיה*, תל אביב: ספריית
"אוניברסיטה משודרת", 1982.
- הנפלינג, א., "תכונות אסתטיות" (1992) (תרגום: ק. פרלשטיין), בתוך: א. הנפלינג (עורך),
אסתטיקה: מבוא פילוסופי, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1999, עמ' 43-73.
- מאירי-דן, נ., "כשהאמנות הקנונית פוגשת את התרבות החזותית הפופולרית – בין מושאי מחקר
לשיטות מחקר", בתוך: ד. אריאלי-הורוביץ, א. ברטל, נ. מאירי-דן (עורכים), *פרוטוקולאז'*
2013: *כותבים חזותי – מתודולוגיות בחקר התרבות החזותית*, ירושלים: בצלאל, 2013, עמ'
206-246.
- מישורי, א., *תולדות האמנות: מבוא כללי*, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2000.
- קרייטלר, ה., ש. קרייטלר, *מבוא לפסיכולוגיה של האמנויות* (תרגום: מ. רון-בכר), תל אביב:
ספרית פועלים, 1980 (1972) (חובה, על פי הנחיות מדויקות שיינתנו במהלך הקורס).
- רגב, מ., *סוציולוגיה של התרבות – מבוא כללי*, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2011.
- שפירו, מ., "מלים ותמונות: על המילולי והסמלי באיור של טקסט" (תרגום: נ. מאירי-דן, י.
נמרודי-רבינוביץ), בתוך: מ. עומר (עורך), *מאייר שפירו, מבחר מאמרים בתולדות האמנות*, תל
אביב: אוניברסיטת תל אביב, 2003, עמ' 23-89.
- Berger, J., *Ways of Seeing*, London: BBC & Penguin Books, 1972.
- ובמיוחד פרק 3, שתרגום שלו מופיע ב: *מוזה – רבעון לאמנות*, 5 (יולי 2001), עמ' 40-48.
- Dikovitskaya, M., *Visual Culture – The Study of the Visual after the Cultural Term*,
Cambridge (Mass.): MIT Press, 2005.
- Elkins, J., *Visual Studies – A Skeptical Introduction*, New York: Routledge, 2003.
- Kress, G. & T. van Leeuwen, *Reading Images – The Grammar of Visual Design*,
London: Routledge, 2006 (1996).
- Mirzoeff, N. (ed.), *The Visual Culture Reader*, New York: Routledge, 1998.
- Mirzoeff, N., *An Introduction to Visual Culture*, London: Routledge, 1999.
- Mitchell, W. J. T., "Showing Seeing: A Critique of Visual Culture", *Journal of Visual
Culture*, 1(2), 2002, pp. 165-181.
- Sturken, M. & L. Cartwright, *Practices of Looking – An Introduction to Visual
Culture*, New York: Oxford University Press, 2001.
- Walker, J. A. & S. Chaplin, *Visual Culture: An Introduction*, Manchester:
Manchester University Press, 1977.